

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Історія розвитку професійної педагогічної освіти на Закарпатті знайшла відображення в працях науковців: О. Богіва, В. Гарагонича, В. Гомонная, Ш. Дравіцкі, А. Ігната, М. Кляп, О. Немета, В. Росула та ін.

На початку ХХ століття на Закарпатті діяв єдиний професійний педагогічний заклад, який здійснював підготовку вчителів для народних шкіл це – Ужгородська греко-католицька півце-учительська семінарія.

Підготовка вчителів для народних шкіл здійснювалася відповідно до виданого імператрицею Марією-Терезією 22 серпня 1777 р. указу про введення нової системи освіти в Угорщині та в приєднаних до неї провінціях: «Ratio educationis totiusque rei literariae per regnum Hungariae et provincias eidem adnexas» (повна назва на угорській мові: *Magyarország és a társországok átfogó oktatási-nevelési rendszere*. Переклад авторів: *Система освіти Угорщини і в приєднаних до неї провінціях*). Авторами цієї концептуальної законодавчої моделі виступали Й. Урмені (Ürményi József), Д. Терстянський (Tersztyánszky Dániel), П. Мако (Makó Pál), А. Коллар (Kollár Ádám). Головним завданням реформи була ліквідація неграмотності, охоплення початковою освітою якомога більшої кількості дітей. У кожному шкільному окрузі створювалися чотирирічні «нормальні» школи при яких передбачалося відкриття так званих препаранд, метою яких була підготовка вчителів для народних шкіл [1, с. 23-29].

Курс навчання у препаранді в Ужгороді тривав п'ять зимових або п'ять літніх місяців і закінчувався складанням теоретичного та практичного іспитів з предметів, що вивчалися, у присутності директора та шкільного повітового наглядача [2, с. 7].

З 1834 р. п'ятимісячні курси було розширено до десяти місяців [2, с. 22], а за Розпорядженням намісницької ради № 14 698 від 9 травня 1844 р. термін навчання збільшився до двох років [2, с. 29-30].

У 1867 р. внаслідок компромісної угоди, укладеної з Австрією Угорщина, увійшла до складу Австро-Угорської монархії. Угорщина стає окремим королівством із власною конституцією.

У 1868 р. в Угорщині був прийнятий XXXVIII освітній закон, який увійшов в історію як Закон Й. Етвеша (Eötvös József) – міністра релігії та народної освіти Угорщини. Закон надавав право відкривати і утримувати вчительські семінарії церквам [3, § 13] і навіть приватним особам [3, § 16], за умови, що навчальні заклади будуть відповідати критеріям державних.

Сьомий розділ Закону XXXVIII (§ 81 – § 115) стосувався питань підготовки педагогічних кадрів [3, с. 266-269]. Згідно Закону, вчительські семінарії стали самостійними спеціальними учбовими закладами з трьохрічним курсом навчання (§ 87, § 109).

У 1869 р. на основі Закону XXXVIII було затверджено перший навчальний план для вчительських семінарій, який залишався в дії до 1877 р.

Згідно Закону XXXVIII 1868 р. термін навчання в Ужгородській королівській греко-католицькій півце-учительській семінарії в 1872 р. продовжено до трьох років [2, с. 46], а в 1899 р. – чотирьох [4, с. 34].

На початку ХХ ст. на Закарпатті критично не вистачало педагогічних кадрів.

В Ужгороді поряд з чоловічою півце-учительською семінарією, у 1902 р. за сприянням єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії Д. Фірцака (Firczak Gyula) було засновано жіночу учительську семінарію (Розпорядження Міністерства релігії та народної освіти Угорщини № 90 376/1902) [5, с. 5]. У цій семінарії здебільшого навчалися дівчата із сімей священнослужителів.

У 1914 р. в Мукачеві розпочала підготовку педагогічних кадрів «Мукачівська угорська королівська державна народошкільна вчительська семінарія». Першим директором навчального закладу призначено Я. Сонді (Szondi János) (Розпорядження Міністерства релігії та народної освіти Угорщини № 90 037 від 11 червня 1914 р.) [6, с. 16]. У семінарії навчалися тільки хлопці. Перший випуск кваліфікованих педагогічних фахівців відбувся у 1918 р. [7, с. 14].

Під час подій Першої світової війни навчально-виховний процес у всіх трьох педагогічних закладах не припинявся. Проте, проходив з непередбачуваними перервами.

Отже, в досліджуваній період формуються традиції підготовки вчителя початкової школи Закарпаття.

Список використаних джерел

1. Kiss, József. A magyar tanítóképzés statisztikai adatai / József Kiss // Magyar Tanítóképző. – 1929. – 1. sz. – 22-35. o.
2. Kaminszky, Géza. Emlék-album az Ungvári Kir. Gör. Kath. Éneklész-Tanítóképezde 100 éves fennállásának jubileumára 1893-94-ik tanévben / Géza Kaminszky. – Ungvár : Jäger Bertalan Könyvnyomdája és Könyvkötészete, 1894. – 163. o.
3. Klamarik, János. A magyarországi középiskolák újabb szervezete történeti megvilágítással / János Klamarik // A magyarországi népoktatásügy, kereskedelmi és ipari szakoktatás szervezete és közigazgatása: I-II. köt. – Budapest : Az Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadása (Hoffmann és Molnár), 1894. – II. köt. – 906. o.
4. Az Ungvári Kir. Gör. Szert. Kath. Éneklész-Tanítóképezde értesítője az 1898-99. Tanévről / közli: Kaminszky Géza, igazgató. – Ungvár : Nyomatott a «Sz. Bazil-társulat» Könyvnyomdájában. – 1899. – 103. o.
5. Az Ungvári Gör. Kat. Leánylíceum-Tanítónőképző Intézet és vele kapcsolatos Gyakorló Népiskola évkönyve az 1938-39. iskolai évről. Az intézet fennállásának 37-ik évében / összeállította: Csurgovich György, mb. igazgató. – Ungvár : Unio-Miravcsik Gy. Könyvnyomdájá, é. n. – 88. o.
6. A Munkácsi M. Kir. Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző-Intézet I. értesítője az 1914-15. iskolai év. / szerk. Szondi János, igazgató. – Munkács : Grósz testvérek Könyvsajtója, 1915. – 63. o.
7. A Munkácsi M. Kir. Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző-Intézet értesítője az 1917-18. iskolai évről (IV. értesítő.) / szerk. Szondi János, igazgató. – Munkács : Nyomatott Grunstein Mór Könyvnyomdájában, 1918. – 15. o.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>